

עלייתה ונפילתה של הרשימה המתקדמת

סיפור נאגב

ד ערה אישית:

ערב הבחירות הודעתי ברבים שאיני מתכוון להצביע בעד הרשימה המתקדמת לשלום, וגם רמזתי על כמה מן הנימוקים לכך. העיתוי לא היה מיקרי. החלטתי להשהות את ההודעה הזאת עד שבית-הדין העליון התיר לרשימה להופיע בבחירות. לא רציתי לספק נימוקים להחלטה שרירותית.

מאידך, ראיתי חובה להודיע לציבור כי אני מזדהה עוד עם הרשימה שנוצרה בגמרי במשך ארבע שנים. לא הייתי מוכן לשאת באחריות הציבורית לתבוסת הרשימה, שאותה חזיתי מראש מזה זמן רב. גם לא הייתי מוכן להשהות את ההודעה עד אחרי הבחירות, שמה שאמר כי נטשתי אותה טובעת.

כמה אנשים פנו אלי וביקשו הסבר לצעדי זה. אני חייב להם הסבר כזה, ואני מקווה שימצאו אותו בעמודים אלה.

אני כותב את הדברים בלי כעס או מרירות. אין בליבי לא זה ולא זו. אני רואה בראשי הרשימה ידידים, גם להבא. אולם יש צורך לנתח את דרכה של הרשימה, לראות את הדברים כהווייתם ולהפיק מהם לקחים.

הקמת הרשימה המתקדמת הייתה אחד הניסיונות החשובים ביותר בתולדות המדינה. יש לברר היכן הצליח ניסיון זה, היכן נכשל. להלן תרומתי לביור זה.

● "כושע מילחמה"

באחד הימים, בשעה שכינתה כיו"ר ההנהלה של תנועת שלי"ת, פתחתי גליון של ענן המישמר. לא האמנתי למראה עיניי.

היה שם ראיון קצר עם ידידי מתי פלד, חבר הנהלת שלי"ת, שבו הגדיר חבר אחר של ההנהלה, את רן כהן, כפושע-מילחמה.

עד לאותו רגע ניסיתי בכל כוחי לשמור על אחדות שלי"ת, חרף המתחים הגוברים בין שני מחנות בה. כל ישיבה של ההנהלה עמדה בסימן המתחים האלה, ומדי פעם עלה ביד, תוך שימוש באפשרויות הכרוכות בנידול הישיבות, למנוע פילוג. מתחים אלה גרמו לכישלון שלי"ת בבחירות 1981, שבהן לא עברה את אחוזי-ההסכמה.

הראיון של מתי פלד פוצץ את המיסגרת הזאת ללא תקנה. תחילה סברתי שזוהי פליטת-פה. אולם הסתבר כי פלד בחר את מילותיו בקפידה, וגם עמד על כך שהם יפורסמו כלשונו.

בעיני היתה זאת התקפה מוגזמת מאוד. פגשתי את רן כהן, במיקרה, כיום הרביעי של מילחמת-הלבנון, ליד אסדת-נחיתה מדרום לצידון. הוא הביע אז באוזני את סלידתו מן המילחמה. לא חר מכן השתתף, כמפקד תותחים, במצור על ביירות. כאשר נפגשתי שם עם יאסר ערפאת, במהלך המצור, תקף אותי רן כהן בשצף-קצף. היתה זאת תקיעת סכין נגב. אך מאז ועד להגדרה של פושע-מילחמה היתה עדיין הדרך רחוקה.

דבריו של מתי פלד גרמו לפילוג. זה נעשה בלי כל הכנה, בלי כל הידברות מוקדמת. פלד לא התיעץ לפני הפירסום איתי או עם יעקב ארנון (שלושתנו היינו שותפים פוליטיים קרובים מאודך). כדרכו, החליט וביצע, והעמיד את זולתו לפני עובדה מוגמרת.

ח'כים פלד ומיעארי בכנסת מי בסקום הראשון: יהודי או ערבי?

אני סבור גם כיום שזה היה מישגה. למחרת היום ניגשנו להקמת מפ"ג לגה חדשה, שהיתה מבחינתי השלישית במספר (אחרי תנועת העולם הזה — כוח חדש ב-1965, ומחנה שלי"ת ב-1977). כאן איתנו כמחצית אנשי שלי"ת. הצטרפו אלינו אנשים מחוגים שונים, אנשי-אונברסיטה, כמו הד"ר רוחמה מרטון, אבי גלרמן, ואורי רם, כמה חב"רים-לשעבר בקבוצת מצפן, שהחליטו לעבור לדרך חדשה, יוצרים כמו הכ"מ מאי ג'ד נאמן, ועוד ועוד.

הצעתי תחילה ללכת בדרך הירוקים הגרמניים, ולהקים מפלגה שתרשום על דיגלה את איכות-היחיים הפוליטית, החברתית והסביבתית. לא הצלחתי לשכנע בכך את החברים. הקמנו את התנועה שנקראה — על פי הצעתי — "אלטרנטיבה" (גם זה מושג מאוצר-המילים של הירוקים).

הקישונו הרבה שעות לחיבור מצע. הוא נועד לתת פיתרונות חדשים לכישות המדיניות והחברתית בכל התחומים. דובר בו על הצורך בחקיקת חוקה, על שינוי סידור-השילטון, על הפרדת הרת מן המדינה, על טיב החינוך, על הצלת הכלכלה, על הפער החברתי והעדת

גנציה האשכנזית, לא כליכד האמינו שניתן להגיע אל הציבור המיוזרח. כך יצאנו לדרך. פירסמנו את מצע אלטרנטיבה בעיתונים. הקמנו גוף קטן, אך בעל איכות אנושית גבוהה מאוד, חזרו איריאליים ורצון טוב. קיימנו פגישות תכופות לגיבוש הדרי ולליבוני בעיות. אך לא רצינו להיות מועדון לויכוחים. חיפשנו את ההזדמנות לצאת לפעולה מעשית.

בין השאר קיימנו שורה של כירורים עם חוגים ערביים בישראל, ובייחוד עם קבוצה גדולה של אינטלקטואלים, ששיטפו בעבר פעולה עם ר"ת, אך מאסו בה ובשיטותיה. אלה הקימו את התנועה המתקדמת של נצרת. במגעים איתה היו פעילים בעיקר מתי פלד ויוסי אמיתי, המיוזרחן איש קיבוץ גבולות.

ואז נחת עלינו עניין הבחירות.

● דעתו של ערפאת

אולי היה מוטב לתנועה החדשה להישאר מחוץ לקלחת הבחירות ולהקדיש עוד זמניה לגיבוש פנימי

מאת אורי אבנרי

רם הישראלי בשעה זו, ולא להתרכז בתחום אחד בלבד. ● הצורך לפרוץ אל המוני הציבור המיוזרחי, כדי להוציאם מציפורני הליכוד הלאומני התי, ולהעמידם במקום המיועד להם: במרכז המחנה הרחב בי השתלבות ישראל במרחב.

שתי הנקודות האלה התקבלו, אם כי השניה עוררה ספקנות רבה מאוד. המי ייסרים, כמעט כולם אנשי האינטלי

ולביסוס רעיוני. אבל במציאות של יש ראל, קשה מאוד לגוף פוליטי דינאמי שלא להיסחף במערכולת הבחירות. במשך כמה שבועות התנהלו דיונים קדחתניים. היה ברור שכדי להצליח בבחירות יש צורך בחזית יהודית-ערבית משותפת. חיפשנו שותפים, ריכזנו עם חוגים שונים, ולבסוף התמקרו הי אפשרויות בקבוצה של 31 חוגים ערביים, שהתלכדו סביב התנועה המתקדמת של נצרת.

בקרוב ציבור ערבי זה נערכו כירורים קשים. היו שתבעו להקים תנועה ערבית בלבדית. אולם ניצחה דעתם של מוחמד מיעארי וחבריו, שדגלו בעיקרון של רשימה יהודית-ערבית, בין היתר מפני שחששו שרשימה ערבית בלבדית עלולה להיאסר, כפי שנאסרה תנועת אל-ארד.

ב-29 במאי 1984 נחתם בר"ת ההסכם להקמת הרשימה המתקדמת לשלום, ולמחרת היום פורסם המצע שלה לגבי הפיכסוף הישראלי-ערבי. הרשימה עמדה להתבסס על ברית בין שני גופים — האחד ערבי (התנועה המתקדמת) והשני יהודי בעיקרו (אלטרנטיבה), על בסיס פאריטיטי.

כבר בשלב הראשון ויתרו החברים היהודיים לחברים הערביים על שלוש נקודות, שפגעו קשה בסיבוי הרשימה בציבור היהודי:

- נקבע כי המועמד הראשון יהיה ערבי, ולא יהודי.
- נקבע כי הרשימה תיקרא "הרשימה המתקדמת לשלום", כך שנוצרה זהות בין הרשימה ובין "התנועה המתקדמת" הערבית — תוך גימור הצד היהודי.
- נקבע אמנם שהרשימה לכנסת תהיה פאריטיטית לגמרי — ערבי-יהודי-ערבי-יהודי וכו' עד 120 — אך נוצר חריג אחד: במקום השלישי והרביעי הועמדו חברים ערביים, ובמקום החמישי והשישי יהודים. פירוש הדבר היה כי בארבעת המקומות הראשונים היה רק יהודי אחד.

הצעתי להעמיד את מתי פלד בראש המועמדים היהודיים, והדבר התקבל בלי יוכוח. לעצמי שמרתי את המקום ה-120 — אותו המקום שהיה לי ברשימת שלי"ת ארבע שנים לפניכן, אחרי התפטרותי מן הכנסת.

דעתי לא היתה נוחה, בלשון המעט, מן הוויתורים האלה, שראיתי בהם נזק רב לרשימה. הסתבר שלא הייתי היחיד שסבר כך. כמה שבועות לפני הבחירות נסעתי לתוניס, ובמהלך שיחה עם יאסר ערפאת סיפרתי לו על הרכב הרשימה. הוא סבר כי מוטב היה להעמיד בראש הרשימה מועמד יהודי דווקא, מכיוון שהמטרה צריכה להיות קודם כל לעשות נפשות ברחוב היהודי ולשכנע את דעת-הקהל היהודית בצורך בשלום יש-ראלי-פליסטיני. הוא גם תמך במיכנה פאריטיטי יהודי-ערבי, בלי חריגות.

אבל אחרי שהושג ההסכם לא המי שכנו להתווכח עליו. העסיקו אותנו הניסיון של השר משה ארנס לאסור את הרשימה, החלטת ועדת-הבחירות לפי סול אותה וסיכול החלטה זו על-ידי בית-הדין העליון.

כל זה הועיל לרשימה ברחוב הערבי, אך הזיק לה ברחוב היהודי, שהתחיל לראות במיעארי רי ובחבריו טיפוסים לאומניים מסוכנים.

הייתי ממונה על ההסברה של הרשימה במערכת-הבחירות. ניהלנו מסע קצר, זול ותכליתי. אולם קשה היה לתקן את הנזק, הרשימה זכתה בי

מיעארי, אבנרי ופלד בלוד, עם שובם מפגישה עם ערפאת (1985) זרוע יהודית, זרוע ערבית